

Praten over kanker, casus 1 de heer Idrissi

De heer Idrissi komt op uw spreekuur i.v.m. pijn aan de knie. Hij is een Marokkaanse Nederlander van 66 jaar oud. Woont 15 jaar in Nederland en spreekt matig Nederlands. U weet dat deze maand in uw regio het bevolkingsonderzoek op darmkanker is gestart, en dat patiënten van zijn leeftijdscategorie een oproep kregen.

1. Neemt u initiatief en vraagt u aan hem of hij mee gaat doen? Waarom wel/niet?

De heer Idrissi vertelt dat hij een envelop heeft gekregen maar dat hij niet helemaal begrijpt waar het over gaat

2. Vertelt u aan hem de voor en nadelen van het onderzoek, dwz helpt u hem een overwogen beslissing te nemen. Waarom wel/niet?

De heer Idrissi doet mee aan het onderzoek en blijkt een positieve uitslag te hebben. U heeft hem verwezen voor vervolgonderzoek. Een maand of vier later krijgt u bericht dat hij is geopereerd aan een coloncarcinoom (met metastasen), een stoma heeft gekregen en naar huis is ontslagen met medicatie (pijnstillers). Controles op de stoma-poli.

3. Neemt u het initiatief om contact op te nemen met heer Idrissi of wacht u liever tot hij een afspraak maakt? Waarom wel/niet?

U gaat op huisbezoek en hoort van de familie dat er veel problemen zijn geweest in de afgelopen periode. De kinderen hebben het heel zwaar gevonden om hun vader uit te leggen wat er aan de hand was. Enerzijds begrepen zij dat zelf niet goed omdat in het ziekenhuis erg weinig tijd was voor hen als familie. Anderzijds leek vader doof te zijn voor alles wat ze hem wilden vertellen. Zij wisten ook niet goed hoe zij het slechte nieuws moesten vertellen.

Uiteindelijk hebben zij telefonisch contact opgenomen met een familielid in Marokko, en deze heeft hen verwezen naar een Marokkaanse arts. Door de telefoon heeft deze arts aan hun vader vertelt wat er aan de hand was en waarom hij geopereerd moest worden.

4. Wat vindt u van deze gang van zaken
5. Wat had u kunnen doen om deze gang van zaken te voorkomen?

Na een paar weken neemt de thuiszorg contact met u op. Zij komt aan huis bij de heer Idrissi i.v.m. stoma verzorging. De patiënt herstelt goed van de operatie en kan ook goed met stoma overweg. Hij gaat deze week voor controle naar de specialist. Zij betwijfelt echter of de patiënt wel op de hoogte is van zijn diagnose. Ook de kinderen geven aan dat zij dat betwijfelen.

6. Besluit u om daarover een gesprek aan te gaan of is dat de taak van de specialist?

In de maanden die komen krijgt de heer Idrissi chemotherapie en een tweede operatie. Hij ligt vaak in het ziekenhuis en loopt onder controle bij zijn specialisten. U krijgt zo af en toe een voortgangsverslag van het ziekenhuis.

7. Neemt u initiatieven in deze fase, welke en waarom?

Praten over kanker, casus 2 Mw Arzaroui

slecht-nieuws-gesprek

Instructies

De casus en bijbehorende stellingen of vragen staan ook uitgeschreven op de slides. Afhankelijk van de aanwezigheid van een acteur kan de docent hier improviseren en kiezen voor bespreking van de stellingen dan wel uitspelen met acteur. De trainer/acteur kan ook uit eigen ervaring ingaan op de gesprekken en vragen die voortkomen uit de discussievragen op de slides

Dia slecht nieuwsgesprek (1)

Mw Arzaroui, een Marokkaanse vrouw van 55 jaar, kan niet lezen of schrijven en spreekt nauwelijks Nederlands. Ze is met haar dochter van 25 op het spreekuur i.v.m. rugklachten. Aan het eind van het consult vertelt dochter plots dat moeder iets voelde in haar rechter borst. Moeder wil er niets mee, maar dochter heeft graag dat u toch even kijkt. U onderzoekt haar en vindt een flinke tumor in de rechter borst, sterk verdacht voor maligniteit.

- Wat doet u?
- Bespreek in groepje hoe je dit zou kunnen aanpakken

Toelichting/ advies

Het beste is om niet meteen het slechte nieuws te vertellen. Houdt rekening met wat u denkt dat de patiënt aankan en kan begrijpen. Probeer dit via de dochter te weten te komen. Stel 'veilige' (indirecte) vragen, zoals: *hoe lang loopt u er al mee, waarom ging u niet eerder naar de dokter, kent u andere mensen die zo'n bult hebben gehad, wat weet u over die mensen, wat denkt u dat er moet gebeuren, ben ik de eerste dokter die ernaar kijkt, vertel eens wat meer over uw gezondheid,*

U kunt ook een nieuwe afspraak maken om meer tijd te hebben voor dit gesprek, aangezien het toch al een 'deurknop vraag' was

Dia slecht nieuwsgesprek (2)

U vertelt aan de dochter dat u een knobbel heeft gevonden die sterk verdacht is voor kanker en dat u haar met spoed naar de mammapoli wil verwijzen. Dochter kijkt verschrikt, moeder bezorgd. Dan vertaalt dochter de boodschap en ziet u moeders gezicht ontspannen.

- Wat denkt u dat dochter heeft overgebracht van uw boodschap?

Toelichting/ advies

Als u te direct bent zal de tolk het vaak niet willen vertalen. Dat geldt voor de dochter maar ook voor een officiële tolk

Dia slecht nieuwsgesprek (3)

De kans is groot dat dochter alleen gesproken heeft over een "infectie" die verder onderzocht gaat worden. 'Vertrouw maar op de dokter, alles komt goed'

- Wat vind u hiervan?

Toelichting/ advies

Het is misschien niet zo erg als er eerst in bedekkende, omhullende termen wordt gesproken over de afwijking

Dia slecht nieuwsgesprek (4)

Rollenspel:

De moeder is 55 jaar oud, kan niet lezen of schrijven en spreekt nauwelijks Nederlands. De dochter is 25 jaar oud en is in Nederland opgegroeid. Zij werkt bij de bank.

- Leg uit in een driegesprek (moeder, dochter, huisarts) wat uw bevindingen zijn en wat er volgens u moet gebeuren.

Toelichting/ advies

Acteur

Indien er een acteur aanwezig is speelt deze de rol van de dochter.

Indien er geen acteur is worden de rollen gespeeld door de deelnemers.

Drie-gesprek

In een drie-gesprek, waarbij de dochter tolkt voor de moeder is het belangrijk dat de huisarts zich richt tot allebei individueel. Het is niet wenselijk om met de dochter over de patiënt in de derde persoon te praten. Dat gaat als volgt:

Als huisarts richt u het woord tot moeder en als u klaar bent richt u zich tot de dochter met het verzoek of zij het kan vertalen. U kijkt intussen naar moeder en wacht tot zij een reactie heeft gegeven; door moeder aan te blijven kijken kunt u de non verbale signalen opvangen. Vervolgens vertaalt de dochter de woorden van moeder terwijl u de dochter aankijkt. Enzovoorts.

Een dergelijke gespreksvorm doet maximaal recht aan respectvol communiceren met alle partijen.

Inhoud gesprek

Rekening houdend met wat u weet over cultuursensitief werken legt u uit dat u bang bent dat deze bult kwaadaardig is, en dat u haar naar het ziekenhuis wilt verwijzen.

Of

U kiest ervoor wat meer buiten de waarheid te blijven

Dia slecht nieuwsgesprek (5)

Aandachtspunten bij slecht nieuws gesprek

Toelichting/ advies

Bij een slecht nieuws gesprek is het belangrijk dat de huisarts eerst achterhaalt wat de patiënt al weet en wat de patiënt wil weten. Veel patiënten staan in deze eerste fase nog niet open voor het slechte nieuws, en het is verstandig om dat te respecteren.

- informatie dient dus gedoseerd te worden gegeven
- vertel niet meer dan dat de patiënt aan kan
- blij aftasten en vragen stellen: wat wil de patiënt weten, wat kan hij aan?

Dia slecht nieuwsgesprek (6)

Na een aantal weken wordt u door de mammapoli gebeld met de mededeling dat uw patiënt mw A een vergevorderd stadium van mammacarcinoom heeft met uitzaaiingen in de lever. Er zal een borst amputatie moeten plaats vinden en er zal medicamenteuze behandeling ingesteld worden.

De oncoloog heeft geprobeerd dit aan patiënte duidelijk te maken maar deze leek de boodschap niet te begrijpen.

Het verzoek is of u met patiënte wilt praten om haar de diagnose mee te delen.

- Hoe pakt u dit aan?

Toelichting/ advies

Het beste is om dit tijdens een huisbezoek te doen, waarbij u tevoren een afspraak maakt. Het is belangrijk dat ook een familielid erbij is, liefst de woordvoerder/ contactpersoon.

Dia slecht nieuwsgesprek (7)

Rollenspel

U gaat op huisbezoek en de deur wordt open gedaan door de dochter van patiënte.

- Vertel haar dat u komt om met haar moeder te praten over haar ziekte

[Acteur speelt rol van de dochter. Instructies voor acteur: de huisarts deelt mee dat zij langs komt om met je moeder te praten over haar ziekte. Je ziet dat helemaal niet zitten en geeft te kennen dat je niet wil dat de huisarts je moeder de diagnose meedeelt. De familie is overeen gekomen dat moeder het niet hoeft te weten]

Acteur improviseert verder

Doel

Bespreken van het dilemma: wel of niet accepteren dat de patiënt de diagnose niet mag weten.

Argumenten voor het wel mededelen van het slechte nieuws:

- WGBO zegt: plicht en recht op informatie
- Patiënt kan zich voorbereiden op wat komen gaat
- Wat wil de patiënt eigenlijk zelf?

Argumenten tegen mededelen:

- Respecteer de wens van de familie
- Familie is enorm belangrijk
- Cultuur sensitief?

Praten over kanker, casus 3 Naima

slecht-nieuws-gesprek

De casus en bijbehorende stellingen of vragen staan ook uitgeschreven op de slide. Afhankelijk van de aanwezigheid van een acteur kan de docent hier improviseren en kiezen voor bespreking van de stellingen dan wel uitspelen met acteur. De trainer/acteur kan ook uit eigen ervaring ingaan op de gesprekken en vragen die voortkomen uit de discussievragen op de slides

Casus staat uitgeschreven op slide, als volgt

- je patiënt, Naima is 35 jaar oud en heeft 3 kleine kinderen. Ze spreekt niet echt goed Nederlands en heeft weinig schoolopleiding gehad. je kent haar nu 10 jaar. Ze is getrouwd en ook haar Marokkaanse moeder woont in huis.
- je hebt haar verwezen i.v.m. vaginaal bloedverlies en buikpijn.
- de gynaecoloog belde je met de mededeling dat ze zeer ver gevorderd cervixca heeft en dat behandeling zinloos is en alleen maar veel problemen zullen geven
- Hij vraagt of jij de patiënt de diagnose wilt meedelen, want hij kon slecht contact met haar krijgen
- Met lood in je schoenen maak je een afspraak om op huisbezoek te gaan.

Toelichting voor de trainer/acteur

Je bent een vrouw van 35 jaar, 3 kleine kinderen. Je komt uit Marokko, bent 10 jaar in Nederland en spreekt genoeg Nederlands om je zelf te redden, maar niet echt goed. Je hebt in Marokko maar 4 jaar school gehad. Daarna moest je thuis komen helpen.

Je bent in het ziekenhuis geweest voor onderzoeken vanwege vaginaal bloedverlies en buikpijn. De gynaecoloog heeft vastgesteld dat je een ongeneeslijke vorm van

baarmoederhalskanker hebt. Omdat hij geen goed contact met je kon krijgen, heeft hij de huisarts gebeld met de vraag jou deze diagnose te vertellen. Bestraling en chemotherapie hebben eigenlijk weinig zin, en zullen wel heel zwaar zijn en veel problemen geven.

De huisarts belt op en vraagt of ze langs mag komen voor een gesprek, wil door de telefoon verder niets zeggen.

Je bent bang dat het slecht nieuws zal zijn en je wilt in geen geval dat de familie op de hoogte gesteld wordt.

Verder improvisatie door acteur/ trainer en huisarts (deelnemer cursus)